

Разматрање неких организационих питања сточарске и ветеринарске службе*

Кад данас говоримо о сточарској производњи, желимо да ово питање размотримо са становишта потреба и могућности перспективног развоја ове гране пољопривредне производње у нашој републици. Ако са тог становишта оцјењујемо њено мјесто и улогу у оквиру осталих грана пољопривредне производње, могамо доћи до закључка да су позиције сточарске производње у односу на остале производне гране много повољније. Што је нарочито важно, кроз реализацију концепција привредног развоја технолошких рјешења и инвестиционих улагања, тај однос ће се и у будућности помјерати у корист сточарства, и стварати све веће могућности за обимнију и квалитетно бољу сточарску производњу.

Усмјеравање улагања у правцу јачања друштвеног сектора у пољопривреди и развијање кооперативних односа између привредних организација и индивидуалних произвођача несумњиво је најбржи пут да се екстензивно сточарство квалитетно поправи и у производном смислу подигне од заосталог на већи степен производње. Ово ће свакако захтијевати удружене напоре и пуно ангажовање како производних организација и стручних служби, тако и органа власти, друштвено-политичких организација свих других фактора који дјелују у пољопривреди.

Све већи захтјев градова и индустријских насеља за производима сточарског поријекла (месом, млијеком, и месним прерађевинама) најбољи су путоказ у одређивању правца сточарске производње и предузимања програмиране и досљедно спровођене политике у сточарству. С друге стране, захтјеви текстилне и неких других грана прерађивачке индустрије који се базирају на сточарским производима, повољнији услови извоза стоке, сточних производа и сировина на страни тржиште такође су фактори који ће стимулативно дјеловати на развој сточарске производње. Све ово, несумњиво, намеће потребу да се усредериједе напори

* Извод из реферата Републичког секретаријата за пољопривреду и шумарство за савјетовање у Никшићу.

за развијање оних грана сточарства које у нашим условима имају најбољу перспективу, а то су, знамо, говедарство и овчарство као основне или, боље рећи, приоритетне гране сточарске производње.

Наш циљ није да разматрамо стање појединих грана сточарства и смјернице њиховог даљег развоја, него да се осврнемо и на оне службе које се старају о сточарској производњи и здравственој заштити стоке, јер сматрамо да је и то један од фактора који утиче на динамику развоја сточарства. Овдје мислимо на сточарску и ветеринарску службу, њихову организацију и стручни кадар који треба да спроводи све оне мјере од којих зависе квалитет и обим производње и здравствени потенцијал производних запата, тј. сточарства као цјелине. То су управо зоотехничке, зоохигијенске, ветеринарско-санитарне и профилактичне мјере на којима се темељи здравствена заштита и производња у сточарству.

Овом приликом ћемо више пажње посветити ветеринарској служби, њеној организацији и стручном кадру, постигнутим резултатима и недостацима, проблемима са којима се сусретала и на које данас наилази. При томе се може констатовати да је ветеринарска служба у нашој републици успјешно рјешавала епизоотиолошке проблеме и друге задатке који су се пред њу постављали у протеклом периоду. Са изградњом ветеринарских амбуланата, једне индустријске и више комуналних клиника, оснивањем општинских ветеринарских станица и двије републичке ветеринарске установе са изградњом одговарајућих објеката, школовањем домаћег ветеринарског кадра којег раније није било, ова служба није добила само материјалну основу да се може даље развијати, изграђивати и организационо сређивати, већ је својим дјеловањем кроз овакве установе успјела да за релативно кратко вријеме својим радом стекне извјесну стручну афирмацију.

Може се слободно рећи да су оне ветеринарске станице и амбуланте које располажу квалитетно солидним стручним кадром постале данас центри гдје се произвођачи, производне организације и предузећа која се баве прометом стоке свакодневно обраћају ветеринарској служби за стручне савјете и интервенције. Велики број животиња је прегледан, лијечен и имунолошки заштићен против сточних зараза од стране стручног особља које је радило у тим установама. Све ово што је истакнуто и знатни приходи који су остварени преко ових установа од њиховог оснивања до данас потврђују да је ова служба са оваквом организацијом нашла своје мјесто и оправдала своје постојање.

Међутим, и поред резултата који су до данас постигнути, потребно је указати и на неке недостатке, слабости и проблеме са којима се ова служба сусреће у рјешавању текућих послова. Један је од тих проблема недостатак стручног кадра, како у општинским станицама, тако и у републичким установама, што оте-

жава да се овако постављена организација ветерinarske службе кадровски употпуни и да се повременим стручним усавршавањем тај кадар што боље оспособи за обављање стручних послова и задатака који се пред њу постављају.

Посебно наглашавамо да неколико општина, и то оних у изразито сточарским подручјима (Шавник, Жабљак, Плужине, Рожаје) ни данас немају ветеринара и да двије републичке установе, од којих теренска служба много очекује, раде само са по једним ветеринаром. Ако се овоме дода и то да у већини општинских ветерinarsких станица има само по један ветеринар и да од 20 општинских скупштина само четири имају ветерinarsког инспектора, онда није тешко разумјети објективне потешкоће са којима се ова служба још увијек суочава при рјешавању све обимнијих и одговорнијих стручних задатака.

Други проблем су финансијска средства од којих зависи спровођење ветерinarsко-санитарних и профилактичких мјера за сузбијање и спречавање сточних зараза и инвазионих болести. Извјесна схватања да се и ветерinarsке установе у свом раду морају ослањати на властите приходе које остварују прије него што се кадровски ојачају и развију своју стручну дјелатност, негативно се одражавају на рад и унапређивање стручних послова који спадају у надлежност оваквих усанова. Стога је потребно имати више разумијевања према овој још недовољно развијеној служби кад су у питању финансијска средства за поуну стручног кадра, дијагностику и сузбијање сточних зараза у овој фази њеног развоја и прилагођавања захтјевима сточарске производње.

Чињеница да у неким општинама брдско планинског подручја још нема ветеринара, мада су са изградњом амбуланата и оснивањем ветерinarsких станица и тамо створени услови за рад оваквих стручњака, даје нам повода да укажемо и на могућност формирања међукомуналних ветерinarsких станица, гдје би развијеније опремљеније станице објединиле ветерinarsку службу на подручју двије или три општине. Такве би станице биле заинтересоване да обезбиједи потребан број ветеринара и формирају своје испоставе и у оним општинама гдје таквих стручњака до сада није било. Разумије се да би ово било привремено решење, јер за интензивирање сточарске производње у сточарским рејонима први је услов да општине имају своје установе и стручни кадар, који би спроводио заштитне и друге мјере од којих зависе здравствена заштита сточног фонда и производња.

Пољопривредне организације које располажу већим запатима високопроизводних раса стоке морале би настојати да обезбиједи своје властите стручњаке-ветеринаре, који не би дјеловали само као практичари-терапеути, него и као превентивци, зоохигијеничари и зоотехничари. Њиховим непосредним праћењем процеса производње, исхране стоке, смјештајних услова, начина

држања и искоришћавања производних грла имаће највише могућности да превентивним дјеловањем отклањају узроке који би могли довести до обољења и штетних последица, које би се одражавале на производњу. Кад се говори о висококопроизводним запатима и расама стоке које треба тек да се прилагоде климатским и другим условима, може се нагласити обазривост при формирању таквих матичних запата у вези са спречавањем уношења заразно-узгојних болести које могу угрозити такве запате и довести у питање производњу. Да би се избјегле такве опасности, потребно је овестрано испитати здравствено стање производних грла која се набављају за формирање матичних запата, прије него што се матични запати формирају.

Друго, такође важно питање на које треба указати, јесте избор и образовање радника који раде у сточарској производњи на друштвеном сектору, јер су радници у сталном и непосредном контакту са животињама, они који их хране, тимаре, његују и брину се о њиховом искоришћавању. Од њихове упућености, привржености и савјести зависиће како здравље, тако и производња, па би пољопривредне организације морале о томе нарочито водити рачуна. Мора се прије или касније увидјети, да интензивна производња у сточарству захтијева висококвалификоване раднике, исто тако као што их захтијева и свака други индустријска производња.

Придајући посебан значај организацији сточарске и ветеринарске службе за унапређивање сточарске производње и здравствене заштите стоке, дали бисмо о овом питању одређена мишљења и препоруке.

— Ветеринарске станице какве данас постоје у општинама најприкладнија су организациона форма кроз коју ветеринарска служба може да дјелује и остварује жељене резултате. Њих је потребно кадровски ојачати, нарочито у оним општинама гдје у станицама ради по један ветеринар или гдје ту службу врше ветеринарски техничари.

— У општинама би требало организовани пољопривредну и ветеринарску инспекцију са по једним агрономом и ветеринаром.

— У Републици, тј. у саставу Завода за унапређивање пољопривреде, неопходно је кадровски појачати сточарску и ветеринарску службу и омогућити тим стручњацима ужу специјализацију за оне послове које претпостављају индустријска производња и развој сточарства у нашим условима (селекција, матично књиговодство, вјештачко осјемењавање, прогено тестирање расплодњака, дијагностика сточних зараза и паразитарних болести, испитивање животних намирница животињског поријекла итд.). Ово се нарочито односи на дијагностичко одељење које због мањкања таквих стручњака није у могућности да развије своју дјелатност нити да обухвати све оне лабораторијске послове који спадају у његову надлежност и који су неопходни.

— Финансирање ветеринарске службе у саставу Завода за унапређивање пољопривреде треба посебно проучити и пронаћи одговарајуће рјешење које би омогућило проширивање и усавршавање лабораторијске дијагностике и много боље искоришћавање Центра за вјештачко осјемењавање ради унапређивања говедарства у одговарајућим рејонима наше републике.